

Το παρελθόν χειραφετεί το μέλλον

της Σίας Αναγνωστοπούλου

Στις μέρες μας, στη Μέση Ανατολή, οι σκελετοί του παρελθόντος –ενός συγκεκριμένου παρελθόντος– επανέρχονται στο παρόν με τον πλέον δραματικό τρόπο. Δεν πρέπει να μας εκπλήσσει βέβαια ότι, στην εποχή του παγκοσμιοποιημένου καπιταλισμού, στην οποία η πολιτική μετατρέπεται σε ζήτημα πολιτισμικών/εθνοτικών ή θρησκευτικών ιδιαιτεροτήτων, τα αδιέξοδα και οι αντιφάσεις του εκδηλώνονται με τον πιο βίαιο τρόπο στη Μέση Ανατολή – όπου τα όρια πολιτικού-θρησκευτικού είναι, λόγω της βεβαρημένης ιστορίας της δυσδιάκριτα. Αυτή η τόσο ταλαιπωρημένη περιοχή αναδύεται λοιπόν ως ο τόπος που η «ανθρώπινη κοινωνία» ξαναπιάνει το νήμα του παρελθόντος από εκεί όπου η νεοφιλελεύθερης εκδοχής νέα παράδοση πίστεψε ότι το έκοψε οριστικά.

Όταν το παρελθόν υποτάσσει το μέλλον

Παγκοσμιοποιημένο χαλιφάτο, μουσουλμανική ουμμά, θρησκευτικός/δογματικός κατακερματισμός ή «θρησκευτικός ριζοσπαστισμός»: όλα αυτά που μοιάζουν «πολιτισμικά» στοιχεία της παράδοσης της Μέσης Ανατολής, δεν συνιστούν παρά παλιά υλικά που συνθέτουν μια νέα παράδοση. Η παράδοση αυτή αποτελεί τη νομιμοποιητική ερμηνεία, στα τοπικά συμφραζόμενα, του νέου «δυτικού» σχεδίου για τη Μέση Ανατολή. Πρόκειται για το σχέδιο της «μεγάλης Μέσης Ανατολής» ή της νοτιοδυτικής Ασίας: μια μεγάλη θρησκευτικο-πολιτισμική ενότητα, κατακερματισμένη εσωτερικά σε αδύναμα κράτη-«θρησκευτικές κοινότητες ή δόγματα», υπό τον έλεγχο κρατών της περιοχής, ικανών να νομιμοποιούν, στο όνομα της παράδοσης, τους νέους γεωστρατηγικούς σχεδιασμούς.

Έτσι επέστρεψε με τον Ερντογάν η οθωμανική παράδοση της μουσουλμανικής ενότητας και η ουτοπία της δικαίωσης ενός «λαϊκού περί δικαίου αισθήματος», που έρχεται από τα βάθη των οθωμανικών αιώνων. Βέβαια, παράδοση οθωμανικού χαλιφάτου δεν υπήρξε στην Ιστορία, παρά μόνο ως κατασκευή του αποικιακού 19ου αιώνα, που αναπαρήγαγαν διάφορα τοπικά αυταρχικά καθεστώτα. Έτσι επέστρεψε στο Ιράκ ο δογματικός κατακερματισμός του ιρακινού λαού, ως αποκατάσταση της ιστορικής αδικίας που υπέστησαν οι σιίτες από τους σουνίτες. Επίσης, παράδοση πολιτικής κατηγοριοποίησης βάσει δόγματος δεν υπήρχε ιστορικά στη Μέση Ανατολή· επινοήθηκε ιμπεριαλιστικά στο τέλος του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου και επικαιροποιήθηκε μετέπειτα νατοϊκά, σε διάφορες ντόπιες αναπαραγωγές. Με ανάλογο τρόπο επανήλθε επικαιροποιημένη η παράδοση του μεταρρυθμιστικού-δημοκρατικού Ισλάμ (άλλη μια κατασκευή του 19ου και των αρχών του 20ού αιώνα), ως έκφραση της «λαϊκής οργής» εναντίον των διεφθαρμένων, δυτικότερων καθεστώτων.

Σε μια εποχή λοιπόν όπου οι λαοί της Μέσης Ανατολής αναζητούσαν πολιτικούς δρόμους εκδημοκρατισμού και ανατροπής των αυταρχικών καθεστώτων, αντί να πολιτικοποιηθούν οι κοινωνίες, πολιτικοποιήθηκε η πολιτισμική/θρησκευτική κατηγοριοποίηση, στη βάση της οποίας φτιάχτηκε η νέα παράδοση. Η αποτρόπαια εκδοχή αυτής της νέας παράδοσης είναι το ISIS.

Σύμβολο αντίστασης

Στην «επαναστατημένη περιοχή της Ρογιάβα» –αυτόνομο καντόνι στη Συρία, στο οποίο ανήκει και το Κομπάνι– οι Κούρδοι και οι Κούρδισσες αξιοποίησαν πολιτικά τις ρωγμές που δημιουργούν οι αντιφάσεις του ιμπεριαλισμού και των τοπικών εκδοχών του. Τράβηξαν δυναμικά, εν τόπω και χρόνω, αυτό το νήμα από το παρελθόν που επιτρέπει στις

αγωνιζόμενες κοινωνίες να βρουν όχι την από αιώνες δικαίωσή τους, αλλά τον τρόπο αντίστασής τους, εδώ και τώρα. Συγκρότησαν λοιπόν πολιτικούς θεσμούς εκπροσώπησης: προσωρινή κυβέρνηση το 2013 και Σύνταγμα το 2014. Οργανώθηκαν ως ενσώματο –και όχι ψηφιακό– πολιτικό υποκείμενο: συγκρότησαν τοπικά κοινοβούλια και λαϊκές ομάδες προστασίας, με ισότιμη συμμετοχή ανδρών και γυναικών, και διαμόρφωσαν τους όρους για μια «οικονομία της αντίστασης», μια αντιπαγκοσμιοποιημένη οικονομία, με εξασφαλισμένη την υγεία, την παιδεία και το δικαίωμα στην εργασία για όλους.

Το Κομπάνι γίνεται σύμβολο αντίστασης για έναν ολόκληρο κόσμο, καθώς σε αυτό αποκαθίσταται το νήμα της νεωτερικής χειραφέτησης και αντίστασης, στην κουρδική του εκδοχή. Σε αυτό συγκλίνουν γόνιμα μια σειρά στοιχεία: η παράδοση αντίστασης του ΡΚΚ, η δημοκρατική, αριστερή, πολιτική παράδοση κομμάτων όπως το Κόμμα Δημοκρατίας και Ειρήνης των Κούρδων της Τουρκίας, τα στοιχεία λαϊκής αντίστασης και υπεράσπισης που έφτιαξε το Κόμμα της Δημοκρατικής Ένωσης. Συγκλίνουν όλα τα στοιχεία μιας κατακερματισμένης εθνικής οντότητας που έμαθε να φτιάχνει πολιτικές αντίστασης εν χώρα και στο πλαίσιο άλλων εθνών-κρατών, υπό την καθοδήγηση σήμερα του Συμβουλίου Εθνικής Ενότητας των Κούρδων.

Ο Ερντογάν, εγκλωβισμένος στις μεγάλες αντιφάσεις που έχει δημιουργήσει η πολιτική του –ισλαμικός και εθνικιστικός εξτρεμισμός στο εσωτερικό της Τουρκίας, υπόγειες «συμμαχίες» με τους τζιχαντιστές στην περιοχή– επιμένει να θέλει να παίξει τον ρόλο της «προστάτιδας δύναμης» της περιοχής. Επιμένει στην επικαιροποίηση της λογικής των σφαιρών επιρροής, του εντολοδόχου των Μεγάλων Δυνάμεων –αποστολή στρατού «για την επιβολή της ειρήνης»– και της δημιουργίας «κοινοτήτων» υπό την προστασία του. Αρνείται, έτσι, να διευκολύνει την υπεράσπιση του Κομπάνι από τους Κούρδους, γιατί αυτό θα ακυρώσει τη διεθνή νομιμότητα της «εντολής».

Η βαρβαρότητα των τζιχαντιστών και τα κενά κρατικής εξουσίας που δημιουργεί αποτελούν τον παραμορφωτικό καθρέφτη της πολιτικής που άσκησαν οι ΗΠΑ εδώ και δεκαετίες στην περιοχή, μαζί με την άβουλη και ανύπαρκτη Ε.Ε. Το Κομπάνι, ωστόσο, δείχνει μια κατεύθυνση λύσης για τη Μέση Ανατολή. Κι αυτή δεν είναι ούτε η σύγκρουση δύο πολιτισμικών μετώπων ούτε η εγκατάσταση περιφερειακών δυνάμεων: (ούτε «εντολοδόχος» Τουρκία, ούτε μεγάλο Κουρδιστάν, ούτε ντόπιοι και ιμπεριαλιστικοί ανταγωνισμοί μεταξύ ΗΠΑ, Ρωσίας Ιράν κλπ). Η λύση για την ειρήνη μπορεί να είναι η «ομοσπονδιακή» συγκρότηση των ήδη υπάρχοντων κρατών: καντόνια με εσωτερική αυτονομία, με δημοκρατική, λαϊκή συγκρότηση εν τόπω, με εκμετάλλευση από τα ίδια των πλούσιων, τοπικών πόρων. Το πείραμα του καθαρού (εθνοτικά ή θρησκευτικά ή δογματικά) κράτους στο όνομα μιας διαχρονικής ιστορικής δικαίωσης οδηγεί σε αντιδημοκρατικά καθεστώτα, περιθωριοποίηση ολόκληρων πληθυσμιακών ομάδων, στην εκμετάλλευση και, βεβαίως, στον πόλεμο. Το Κομπάνι είναι ακόμα εδώ!

*Αναδημοσίευση από τα Ενθέματα της Αυγής